

Istungidokument

A9-0277/2023

26.9.2023

RAPORT

komisjoni Montenegrot käsitleva 2022. aasta aruande kohta
(2022/2202(INI))

Väliskomisjon

Raportöör: Tonino Picula

SISUKORD

	lk
EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....	3
SELETUSKIRI.....	19
TEAVE VASTUVÕTMISE KOHTA VASTUTAVAS KOMISJONIS.....	20
NIMELINE LÕPPHÄÄLETUS VASTUTAVAS KOMISJONIS.....	21

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

komisjoni Montenegrot käsitleva 2022. aasta aruande kohta (2022/2202(INI))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel sõlmitud stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut¹, mis jõustus 1. mail 2010,
- võttes arvesse Montenegro 15. detsembril 2008. aastal esitatud Euroopa Liidu liikmeks astumise avaldust,
- võttes arvesse Montenegroga peetava ühinemiskonverentsi 30. juunil 2020 Brüsselis toimunud viiendat asetäitjate tasandi kohtumist, kus avati läbirääkimised viimase sõelutud peatüki üle (8. peatükk, konkurentsipoliitika),
- võttes arvesse komisjoni 9. novembri 2010. aasta arvamust Montenegro Euroopa Liidu liikmeks saamise avalduse kohta (COM(2011)0670), Euroopa Ülemkogu 16.–17. detsembri 2010. aasta otsust anda Montenegrole kandidaatriigi staatus ning Euroopa Ülemkogu 29. juuni 2012. aasta otsust alustada Montenegroga läbirääkimisi ELiga ühinemiseks,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III)²,
- võttes arvesse 19.–20. juunil 2003. aastal Thessalonikis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise eesistujariigi järeldusi,
- võttes arvesse ELi ja Lääne-Balkani riikide 17. mail 2018. aastal Sofias, 6. mail 2020 Zagrebis, 6. oktoobril 2021 Brdo pri Kranjus ja 6. detsembril 2022 Tiranas toimunud tippkohtumiste deklaratsioone,
- võttes arvesse 28. augustil 2014 algatatud Berliini protsessi,
- võttes arvesse komisjoni 5. veebruari 2020. aasta teatist „Ühinemisprotsessi tõhustamine – Lääne-Balkani riikide usutavad väljavaated saada ELi liikmeks“ (COM(2020)0057),
- võttes arvesse komisjoni 29. aprilli 2020. aasta teatist „Lääne-Balkani riikide toetamine COVID-19 puhanguga võitlemisel ja pandeemiajärgsel taastumisel“ (COM(2020)0315),

¹ [ELT L 108, 29.4.2010, lk 3.](#)

² [ELT L 330, 20.9.2021, lk 1.](#)

- võttes arvesse komisjoni 6. oktoobri 2020. aasta teatist „Majandus- ja investeerimiskava Lääne-Balkani jaoks“ (COM(2020)0641),
- võttes arvesse 10. novembril 2020. aastal Montenegro poolt allkirjastatud Sofia deklaratsiooni Lääne-Balkani riikide rohelise tegevuskava kohta,
- võttes arvesse komisjoni 19. oktoobri 2021. aasta teatist „2021. aasta teatis ELi laienemisstrateegia kohta“ (COM(2021)0644) ja selle juurde kuuluvat komisjoni talituste töödokumenti, mis käsitleb 2021. aasta aruannet Montenegro kohta (SWD(2020)0293),
- võttes arvesse komisjoni 2021. aasta juuli ülevaadet ja riigipõhist hinnangut Montenegro majandusreformide programmi kohta ning ühiseid järeldusi ELi, Lääne-Balkani riikide ja Türgi vahelise majandus- ja rahandusteemalise dialoogi kohta, mille nõukogu võttis vastu 12. juulil 2021,
- võttes arvesse 22. juunil 2021. aastal ja 13. detsembril 2021. aastal toimunud ELi ja Montenegro valitsustevahelist ühinemiskonverentsi,
- võttes arvesse 14. juulil 2022. aastal Podgoricas toimunud ELi ja Montenegro stabiliseerimis- ja assotsieerimisenõukogu 11. istungit,
- võttes arvesse 2. detsembril 2021 ELi ja Montenegro parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee 20. kohtumisel vastu võetud avaldust ja soovitusi,
- võttes arvesse Montenegro ühinemist NATOga 5. juunil 2017,
- võttes arvesse Euroopa Kontrollikoja 10. jaanuari 2022. aasta eriaruannet nr 01/2022 „ELi toetus õigusriigi toimimisele Lääne-Balkani riikides: pingutustest hoolimata ei ole põhiprobleemid endiselt lahendatud“,
- võttes arvesse komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni 23. mail 2023. aastal GLOBSEC 2023 Bratislava foorumil peetud kõnet,
- võttes arvesse Montenegro staatust energiaühenduse asutamislepingu lepinguosalisena alates 1. jaanuarist 2007,
- võttes arvesse oma 19. juuni 2020. aasta soovitusi nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, mis käsitleb Lääne-Balkanit pärast 2020. aasta tippkohtumist³,
- võttes arvesse oma 15. detsembri 2021. aasta resolutsiooni koostöö kohta võitluses organiseeritud kuritegevuse vastu Lääne-Balkanil⁴,

³ [ELT C 362, 8.9.2021, lk 129.](#)

⁴ [ELT C 251, 30.6.2022, lk 87.](#)

- võttes arvesse oma 23. novembri 2022. aasta soovitusi nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ELi uue laienemisstrateegia kohta⁵,
 - võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Montenegro kohta,
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 54,
 - võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A9-0277/2023),
- A. arvestades, et laienemine on ELi kõige tõhusam välispoliitiline vahend, mis stimuleerib ja soodustab põhjalikke reforme, sealhulgas õigusriigi, demokraatia, põhiõiguste ja sõnavabaduse valdkonnas, ning strateegilisi ja tulevikku suunatud geopoliitilisi investeeringuid rahusse, stabiilsusse, demokraatiasse ja julgeolekusse kogu kontinendil, pidades eelkõige silmas Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu, mis on näidanud, et laienemisest hoidumine toob kaasa tohutuid strateegilisi kulusid ning võib kahjustada julgeolekut ja stabiilsust Euroopas;
- B. arvestades, et laienemispoliitika tõhusus on viimastel aastatel märkimisväärselt vähenenud, kuna mõne laienemisprotsessis osaleva riigi poliitilistel juhtidel puudub tõeline poliitiline tahe põhjalike reformidega edasi minna, ning ka EL on mõne lubaduse täitmisega viivitanud; arvestades, et see on loonud ka soodsa pinnase pahatahtlikele välistele osalejatele Lääne-Balkani piirkonnas, eelkõige Venemaale ja Hiinale;
- C. arvestades, et uus laienemise hoogustumine, mis on tingitud muutunud geopoliitilisest reaalsusest ja teatavate idapartnerluse riikide taotlustest ELiga liitumiseks, on tõuganud ELi kiirendama juba kaua veninud Lääne-Balkani riikidele antud lubaduste täitmist; arvestades, et Lääne-Balkani riikide tulevik on Euroopa Liidus;
- D. arvestades, et kõikide ELi liikmesriikide ja laienemisprotsessis osalevate riikide poliitilised liidrid peavad konkreetsete meetmete ja edusammudega tõestama oma tõelist pühendumist laienemisele Kopenhaageni kriteeriumide alusel, et anda kogu protsessile uut hoogu ning tagada selle jätkumine, järjepidevus, usaldusväärsus, läbipaistvus ja mõju;
- E. arvestades, et iga laienemisprotsessis osalevat riiki hinnatakse tema saavutuste põhjal; arvestades, et ühinemisprotsessi ajakava ja edusammud sõltuvad laienemiskriteeriumide täitmisest, vajalike reformide elluviimisest, eelkõige põhialuste valdkonnas, demokraatia, õigusriigi, inimõiguste ja hea valitsemistava põhimõtete järgimisest, kooskõlast ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga ning õigusaktide vastavusse viimisest;
- F. arvestades, et EL on kinnitanud oma täielikku ja ühemõttelist pühendumust Montenegro ELi liikmeks saamise väljavaatele; arvestades, et peaaegu 80 % Montenegro kodanikest toetab tulevast ELi liikmesust;
- G. arvestades, et Montenegro on ELiga ühinemise protsessis kõige kaugemale jõudnud, kuna on avanud ELi *acquis*⁷ kõik 33 sõelutud peatükki ja sulgenud ajutiselt kolm

⁵ [ELT C 167, 11.5.2023, lk 105.](#)

peatükki; arvestades, et Montenegro Euroopa Liitu integreerimine on äärmiselt oluline kogu Kagu-Euroopa stabiilsuse ja jõukuse jaoks;

- H. arvestades, et Montenegro on läbirääkimiste käigus nõustunud võtma järk-järgult vastu Euroopa Liidu eesmärgid ja poliitika;
- I. arvestades, et Montenegro on jätkuvalt ELiga ühinemise kandidaatriik ja NATO liitlane; arvestades, et Montenegro on täielikult kooskõlas ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga;
- J. arvestades, et EL on jätkuvalt Montenegro suurim kaubanduspartner ning suurim Montenegrole investeringute ja finantsabi andja IPA III, Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava, naabuspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ ning makromajandusliku finantsabi kaudu;
- K. arvestades, et Montenegro seisab silmitsi probleemidega, mis tulenevad pahatahtlikust välissekkumisest ja desinformatsioonikampaaniatest, mis muu hulgas lähtuvad Venemaalt;

Pühendumine ELiga ühinemisele

1. tunnustab Montenegro pikaajalist pühendumust ELiga integreerumisele, mida toetab üldsuse suur poolehoid; kordab sellega seoses oma toetust Montenegrole; rõhutab, et läbirääkimiste edenemine ja üldine kiirus sõltub õigusriigi põhimõtte järgimise vahekriteeriumide täitmisest; märgib, et kõik 33 sõelutud peatükki on avatud, kuid peab kahetsusväärseks, et viimase kuue aasta jooksul ei ole suletud ühtegi peatükki, mis pidurdab Montenegro edasiminekut ning mõjutab negatiivselt tema häid tulemusi ja kõige kaugemale jõudnud Lääne-Balkani riigi staatust ELiga ühinemise suunas edusammude tegemisel;
2. kinnitab veel kord, et laienemisprotsessi edenemise tempo on jätkuvalt seotud üksikute riikide suutlikkusega täita ühinemiskriteeriume, kuid sõltub ka Lääne-Balkani riikide ja ELi poliitiliste juhtide pühendumisest; peab sellega seoses kahetsusväärseks Montenegro valitseva poliitilise eliidi korduvaid edasilükkamisi ja vastumeelsust teha ELiga läbirääkimistel edusamme;
3. peab kahetsusväärseks asjaolu, et suured poliitilised pinged ja polariseerumine, suutmatus saavutada konsensust riiklikku huvi pakkuvates küsimustes ning erakondadevahelise dialoogi puudumine on edasi lükanud edusamme ELiga seotud reformide elluviimisel ning viinud Montenegro sügavasse poliitilisesse ja institutsioonilisse kriisi; märgib, et selle tulemusel seiskus Montenegro ELiga ühinemise protsess ja läks kaduma oluline tõuge oluliste edusammude saavutamiseks;
4. võtab teadmiseks 2023. aasta märtsis ja aprillis toimunud presidendivalimiste ja 2023. aasta juunis toimunud ennetähtaegsete parlamendivalimiste tulemused; väljendab kindlat veendumust, et Montenegro vajab stabiilset Euroopa-meelset valitsust ja ELile orienteeritud häälteenamust; julgustab looma uut, stabiilset ja Euroopa-meelset valitsust, mis suudaks ja oleks valmis ELiga ühinemise teed võimalikult kiiresti jätkama; julgustab presidenti, uut parlamenti ja valitsust keskendumisele peamistele reformidele, mida riik vajab ELiga integreerumisel edenemiseks, tagama nende nõuetekohase ja

õigeaegse rakendamise, vältima poliitilise polariseerumise süvenemist ning hoiduma poliitilistes aruteludes vaenu õhutavast retoorikast ja keelekasutusest; on jätkuvalt valmis tegema koostööd kõigi poliitiliste osalejatega, et toetada riiki strateegilise kursi säilitamisel;

5. kutsub kõiki Montenegro ametivõime üles tegema koostööd riigi Euroopa tuleviku nimel, saates sellega Montenegro kodanikele selge sõnumi, ning selgelt väljendama Montenegro tihedaid suhteid ELiga selles vallas; rõhutab tungivat vajadust poliitilise stabiilsuse, pühendumuse ja usaldusväärse kaasatuse järele konsensuse saavutamisel, et viia edasi stagneerunud ELiga seotud reformide protsessi, eelkõige seoses kiireloomuliste õigusriigi reformidega; toonitab demokraatlike protsesside, normide ja standardite jätkuva austamise tähtsust;
6. väljendab heameelt selle üle, et Montenegro kiidab heaks muudetud laienemismetoodika ning kutsub Montenegrot üles suurendama jõupingutusi 23. ja 24. peatükis esitatud ülejäänud vahe-eesmärkide täitmiseks, ning seejärel mõõdetavate edusammude ja käegakatsutavate tulemuste põhjal peatükkide sulgemiseks;
7. väljendab heameelt, et Montenegro on jätkuvalt täielikus kooskõlas ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas kõigi sanktsioonidega, mis võeti vastu pärast Venemaa Ukraina vastase agressioonisõja algust, ja toetab eeskirjadel põhinevat rahvusvahelist korda ÜRO tasandil; julgustab tulevast valitsust sellele jätkuvalt pühendumata;
8. avaldab Montenegrole tunnustust üle 10 miljoni euro väärtuses materiaalse ja humanitaarabi andmise eest Ukrainale, ning ajutise kaitse mehhanismi eest, mis annab Ukrainast põgenevatele inimestele õiguse jääda Montenegrosse üheks aastaks; tuletab meelde, et Montenegro kuulub Lääne-Balkani riikide hulka, kus on vastu võetud kõige rohkem Ukraina kodanikke; väljendab siiski muret asjaolu pärast, et järjest enam vene kodanikke, sealhulgas oligarhe, asub elama Montenegrosse; nõuab tungivalt, et Montenegro ametivõimud tagaksid, et Montenegrost ei saaks sanktsioonidest kõrvale hoidvate ettevõtete ja isikute kogunemispunkt;
9. väljendab heameelt Montenegro aktiivse osalemise üle ELi ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonides ja operatsioonides, nagu Euroopa Liidu mereväe operatsioon Atalanta, ning NATO missioonides ja teistes rahvusvahelistes ja mitmepoolsetes missioonides; tunnustab Montenegro strateegilist liitu ELiga ja mõistab hukka pädevate asutuste katsed tema NATO liikmesust kahtluse alla seada;
10. on jätkuvalt tõsiselt mures välismaiste osalejate pahatahtliku sekkumise, destabiliseerimiskatsete, hübriidohtude ja desinformatsioonikampaaniate pärast Montenegros, mis ennekõike lähtuvad Venemaalt, Hiinast ja Serbiast, ning püüavad näidata ELi ebausaldusväärse ja ükskõikse partnerina, õõnestades Montenegro ELiga ühinemise teekonnal saavutatud edu; mõistab hukka Venemaa püüded ära kasutada etnilisi pingeid Montenegros, et õhutada konflikte, lõhestada kogukondi ja levitada petlikku teavet, eesmärgiga destabiliseerida kogu Lääne-Balkani piirkonda; märgib, et välismõju vahendina saab kasutada ka usuinstituutsioone ning mõistab teravalt hukka Serbia õigeusu kiriku kõik põhjendamatud sekkumised, sealhulgas katsed edendada Venemaa desinformatsiooni;

11. kutsub Montenegrot üles tegema märkimisväärseid ja süsteemseid jõupingutusi desinformatsioonivabrikute tuvastamiseks ja likvideerimiseks ning rõhutab meediavabaduse ja sõltumatuse, kvaliteetse aruandluse ja meediapädevuse parandamise tähtsust desinformatsiooni vastu võitlemisel; mõistab hukka 2022. aasta augusti enneolematu küberrünnaku Montenegro digitaristu vastu ning varasemad rünnakud vastuseks Montenegro ühinemisele NATOga 2017. aastal; nõuab tungivalt, et Montenegro tugevdaks sellega seoses aktiivselt oma vastupanuvõimet, sealhulgas ELi rahastatavate küberturvalisuse vahendite, näiteks Albaania, Montenegro ja Põhja-Makedoonia küberturvalisuse kiirreageerimise projekti kaudu, tihedas koostöös ELi ja NATOga; väljendab heameelt Montenegro huvi üle teha ELiga koostööd Euroopa demokraatia tegevuskava kaudu; nõuab, et kooskõlas ELi strateegiliste dokumentidega, sealhulgas 2022. aasta ELi küberkaitsepoliitikaga võetaks vastu kiiresti vastu hübriidohtudega võitlemise strateegia ja vastav tegevuskava; palub komisjonil pakkuda selles osas rahalist ja tehnilist tuge;
12. kutsub komisjoni, Euroopa välisteenistust ja ELi delegatsiooni Montenegros üles suurendama jõupingutusi ELi nähtavuse parandamiseks riigis, ning jätkama aktiivset ja tõhusat teavituskampaaniat Montenegro ja ELi vahelise tiheda partnerluse, sealhulgas ELi rahastatavate projektide ja Montenegro Euroopa tuleviku tähtsuse ja eeliste kohta; nõuab tugevamat strateegilist kommunikatsiooni seiret, et keskenduda piiriülesele desinformatsiooni ohule Lääne-Balkani riikides ja nende naaberriikides; rõhutab ühtlasi erasektori ja kodanikuühiskonna kohalike ja piirkondlike asjatundjatega suhtlemise lisaväärtust, et võitluses desinformatsiooni vastu reageerida tõendite põhjal ja avastada murettekitavad arengud nende varases etapis;
13. toonitab vajadust täielikult kinni pidada komisjoni liikmete käitumisjuhendist ja täita komisjoni aluslepingutest tulenevaid kohustusi;
14. ergutab Montenegrot, et ta hakkaks uuesti parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee kaudu osa võtma parlamentaarsest koostööst; peab kahetsusväärseks ELi ja Montenegro parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee 2022. aasta detsembri kohtumise tühistamist, kuna Montenegro ei järginud Veneetsia komisjoni arvamust seoses vastuolulise seaduse vastuvõtmisega presidendi seaduse muutmise kohta;

Demokraatia ja õigusriik

15. peab kahetsusväärseks, et sõltumata Veneetsia komisjoni kiireloomulisest arvamusest ja ELi üleskutsetest seaduse vastuvõtmise vastu võttis Montenegro parlament 2022. aasta detsembris vastu vastuolulise seaduse presidendi seaduse muutmise kohta, mis seadis otseselt kahtluse alla põhiseaduslikkuse ja õigusriigi põhimõtete austamise; väljendab heameelt selle üle, et konstitutsioonikohus algatas seaduse põhiseaduslikkuse kontrolli menetluse ja saavutas hiljuti ühehäälese otsuse tühistada seadus presidendi seaduse muutmise kohta; rõhutab Veneetsia komisjoni soovitude järgimise tähtsust küsimustes, mis on seotud riigi õigusnormide ja üldise õigusriigi põhimõttega;
16. peab kahetsusväärseks sügavat polariseerumist, dialoogi ja usalduse puudumist ja poliitilist boikoteerimist Montenegro parlamendis, mis on õigusloome protsessi tõsiselt pärssinud; kutsub seadusandlikku ja täidesaatvat haru tugevdama usaldusväärset

- koostööd, sealhulgas ELiga ühinemise protsessis; nõuab riigiasutuste toimimise ja nendevahelise koostöö tugevdamist, et saavutada poliitiline stabiilsus ja oluline edasimineku ELiga seotud olulistest reformides, eelkõige valimisseaduse ja kohtureformi osas ning võitluses organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooni vastu;
17. nõuab tungivalt, et Montenegro ametivõimud rakendaksid ja võtaksid vastu vajalikud meetmed, et tugevdada kohtusüsteemi sõltumatust, terviklikkust, tõhusust, vastutust ja professionaalsust ning võitleksid kooskõlas õigusriigi põhimõtete ja demokraatlike standarditega igasuguse poliitilise sekkumise vastu kohtusüsteemi;
 18. väljendab heameelt, et nimetati ametisse kolm uut konstitutsioonikohtu kohtunikku, kuna see on samm põhiseadusliku kriisi lahendamise suunas; peab kahetsusväärseks asjaolu, et konstitutsioonikohtus ei ole 2022. aasta septembrist alates kvoorumit; kutsub uut parlamenti üles viima esmajärjekorras lõpule kohtunike ametisse nimetamised, eelkõige kõrgeim riigiprokurör vastavalt prokuratuurinõukogu 2023. aasta mai ettepanekule, ja kolm kohtunõukogu liiget;
 19. peab kahetsusväärseks vähest edasiminekut valimis-, õigus- ja institutsioonilise raamistiku reformimisel, milles püsivad lüngad ja ebaselgused, mis kahjustavad selle tõhusust ja millega tuleb tegeleda, pidades muuhulgas silmas erakondade ja nende valimiskampaaniate rahastamise läbipaistvust, riiklike vahendite väärkasutust, juhtivate erakondade institutsioonilise eelise ärakasutamist poliitilise kasu saamiseks ja kahtlusi hääletajate registri õigsuse osas; nõuab Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo täitmata soovitude rakendamist, sealhulgas eesmärgiga reformida kogu valimisseadust kooskõlas Euroopa standarditega; märgib riigi valimiskomisjoni algustatud tööd, et suurendada läbipaistvust ja rakendada soovitusi; julgustab ametiasutusi avalikkuse usalduse suurendamiseks tugevdama veelgi riigi valimiskomisjoni usaldusvärsust, erapooletust ja vastutuse võtmist; julgustab Montenegrot tagama usaldusväärset, sõltumatut ja tõhusat poliitilist ja kohtualased järelmeetmeid väidetavale valimispettuse juhtumile, ehk ümbrikuafäärile;
 20. kordab üleskutset korraldada kohaliku tasandi valimised samal päeval; väljendab heameelt asjaolu üle, et 2022. aasta oktoobris korraldati valimised 14 omavalitsuses samal päeval; märgib aga, et omavalitsuse seadusesse tehtud muudatused olid Montenegro põhiseaduskohtu hinnangul põhiseadusevastased; nõuab selles suhtes tugevat õigusraamistikku, pannes eelkõige rõhku valitud esindajate seas soolise tasakaalu saavutamisele, nimelt naiskandidaatide võrdse esindatuse kaudu valimisnimekirjades, ning parandada ja jõustada selles osas olemasolevaid sise-eeskirju;
 21. märgib, et 2023. aasta presidendi- ja parlamendivalimised olid üldiselt konkurentsivõimelised ja hästi korraldatud, ning et kandidaadid said vabalt kampaaniaid korraldada ja neil olid valijateni jõudmiseks võrdsed võimalused; peab siiski kahetsusväärseks asjaolu, et kandidaatide registreerimine ei olnud kaasav, ning et pikaajalisi puudujääke õigusraamistikus ja kampaania rahastamise korda pole endiselt käsitletud; on mures, et meedia on kampaania kajastamise osas sise- ja välismõjude suhtes haavatav ning esineb süüdistusi riigi vahendite väärkasutamise kohta valimiseelsel perioodil; võtab teadmiseks parlamendivalimiste rekordmadalat valimisaktiivsust 56,4 %;

22. nõuab tungivalt, et Montenegrol oleks korruptsioonile reageerimiseks paigas usaldusväärne ja tõhus kriminaalõigus; võtab teadmiseks, et korruptsiooni ennetamine on paranenud ja korruptsiooni ennetamise ameti töö liigub õiges suunas, ning julgustab ameti tulemuslikkuse ja üldsuse usalduse parandamiseks veelgi tugevdama ameti usaldusväärset, erapooletust ja vastutuse võtmist; kutsub ametivõime üles võtma kiiresti vastu koordineeritud riikliku strateegia kõrgetasemelise korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastaseks võitluseks kooskõlas riikide korruptsioonivastase ühenduse soovitude ja ELi standarditega ning edendama integreeritud lähenemisviisi korruptsiooni ennetamisele ja tõkestamisele; kutsub ametiasutusi üles ebaseaduslikku rikastumist kriminaliseerima;
23. võtab suure murega teadmiseks Montenegro organiseeritud kuritegelike organisatsioonide (nn klannid) tõsised siseriiklikud ja rahvusvahelised kriminaalkuriteod ning nõuab, et põhjalikult uuritaks nende väidetavat seost riigi poliitilise struktuuriga;
24. märgib, et organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemiseks tehakse jõupingutusi, võttes vastu vajalikke muudatusi õigusaktides ja vahistades võtmetegelasi; võtab arvesse kohtusüsteemi juhtivate isikute suhtes tehtud tõsiseid süüdistusi; märgib, et lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste arv on kasvanud, kuid on endiselt mures pikkade kohtuprotsesside ja sagedaste edasilükkamiste pärast; kutsub Montenegro ametivõime üles tugevdama kriminaaluurimisi, suurendama ekspertide arvu selles valdkonnas, tagama tõhustatud koostöö ja järelevalve kriminaalõigussüsteemis ning langetama kohtuotsuseid kiiresti, austades samal ajal õigust õiglasele, sõltumatule ja erapooletule kohtumenetlusele ning kaitstes süüdistatavate õigusi; nõuab varade konfiskeerimise osas edasist ühildumist ELi *acquis*'ga;
25. tunneb heameelt positiivsete jõupingutuste üle ebaseadusliku kaubavahetuse valdkonnas, nimelt sigarettide smugeldamise osas; märgib valitsuse poolt 2022. aasta juulis avalikustatud uusi meetmeid, millega keelustatakse tubaka hoiustamine Bari sadamas; kordab täiendavate meetmete võtmise olulisust, et võidelda sigarettide smugeldamisega riigis, eelkõige Bari sadama vabatsoonis;
26. nõuab tungivalt, et Montenegro töötaks välja laiaulatusliku strateegia inimkaubandusega võitlemiseks ja ohvrite kaitsmiseks ning tagaks tiheda koostöö piirkondlike ja rahvusvaheliste partneritega; väljendab heameelt Montenegro jätkuva koostöö üle ELi asutustega nagu Europol ja Eurojust ning märgib selle koostöö olulisust, kuna see aitab Montenegrol võidelda piiriülese kuritegevuse, sealhulgas relva-, uimasti- ja inimkaubanduse, ning terrorismi ja äärmusluse vastu;
27. tunneb heameelt uue 2022–2026. aasta avaliku halduse reformi strateegia vastuvõtmise üle, kuid kahetseb, et selle rakendamisega ei ole edasi mindud; on jätkuvalt mures, et nõuded seoses riigiteenistujate tulemuspõhise värbamise, pädevuse ja sõltumatusega on liiga madalad, ning et lahkuvad töötajad, kellel on teadmised ELiga ühinemise protsessist; nõuab tungivalt, et Montenegro tegeleks tõhusalt nende puudustega, optimeeriks riiklikku haldamist, rakendaks juhtimisvastutust ja tagaks läbipaistvuse; toonitab, kui oluline on avaliku halduse kõigi tasandite töötajate värbamisel lähtuda tulemuspõhisuse, pädevuse ja läbipaistvuse põhimõttest, ning saavutada avaliku

teenistuse depolitiseerimine; on jätkuvalt mures ametiseisundi kuritarvitamise juhtumite pärast;

28. väljendab heameelt teise kodanike assamblee üle Montenegros ja selle osalejate järelkõlastuse üle Euroopa Parlamenti;

Põhivabadused ja inimõigused

29. kutsub Montenegrot üles suurendama jõupingutusi, et võidelda vaenukõne ja internetis ahistamise vastu, mis mõjutab ebaproportsionaalselt inimõiguste kaitsjaid ja naisi, samuti poliitiliselt kallutatud teadete ja välismõjude vastu Montenegro meedias; nõuab tungivalt, et poliitikud ja avaliku elu tegelased mõistaksid jõuliselt hukka kõik sõnumid, mille eesmärk on polariseerida ühiskonda ning õhustada usaldust meedia ja demokraatia põhinormide vastu; tuletab meelde, et tõsist muret tekitavad vaenukõne juhtumid etniliste ja seksuaalvähemuste vastu, nagu LGBTIQ+ inimeste vastased intsidendid; märgib ühtlasi, et väljendusvabaduse valdkonnas on tehtud vähe edusamme;
30. väljendab muret meediamaastriku sügava poliitilise polariseerumise ja avalik-õigusliku ringhäälingu (Montenegro raadio ja televisioon) vähese sõltumatuse pärast, ning eelkõige seoses sellega, et sagenevad demokraatlike protsesse negatiivselt mõjutavad välismaised ja riigisisised desinformatsioonikampaaniad; märgib murega survet, mida kohalikule meediaturule avaldab piirkondliku meediakonkurentsi laienemine; rõhutab vajadust meedia sõltumatuse ja vabaduse kui tugeva demokraatia põhielementide järele; kutsub meediat reguleerivaid ametiasutusi ja kõiki sidusrühmi üles edendama ja toetama algatusi, mis julgustavad ja soodustavad tasakaalustatud ja kallutamata ajakirjandust, samuti mitmekesiste vaadete esindatust, ning uurivat ajakirjandust, et vähendada poliitilise polariseerumise mõju;
31. märgib avalik-õigusliku raadio- ja teleringhäälingu (RTCG) arengustrateegia ja digiülemineku strateegia väljatöötamist aastateks 2023–2027, milles tunnustatakse RTCG rolli peamise teabeallikana; kutsub kõiki ametiasutusi hoiduma mis tahes halduslike, õiguslike või poliitiliste meetmete võtmisest, mis võiksid kahjustada avalik-õigusliku raadio- ja teleringhäälingu toimetusalust, institutsioonilist või finantsilist sõltumatust; väljendab muret RTCG peadirektori valimise pärast, millega rikuti lõplikku kohtuotsust;
32. tunnustab jõupingutusi, mida on tehtud Montenegro 2022.–2026. aasta meediastrateegia lõpuleviimiseks, ning nõuab meedia ja kodanikuühiskonna kaasamist meediat käsitlevate õigusaktide läbivaatamisse kooskõlas ELi standarditega; nõuab tungivalt, et Montenegro võtaks lõpuks vastu uued meediat käsitlevad õigusaktid, nimelt meedia seaduse, avaliku meedia seaduse ja audiovisuaalsete meediateenuste seaduse;
33. väljendab heameelt mõningate positiivsete sammude üle, nagu rangemad karistused ajakirjanike vastaste rünnakute ja ähvarduste eest, ning meediavastase vägivalda jälgimise ajutise komisjoni loomine, ning nõuab tungivalt selle mandaadi uuendamist; kordab siiski, et ajutise komisjoni järeldusi ja soovitusi on vaja tõhusalt rakendada; nõuab rohkem läbipaistvust seoses salastatud dokumentidega naisajakirjanike suhtes toime pandud rünnakute kohta; nõuab tungivalt, et Montenegro reageeriks tõhusamalt

ajakirjanike ja teiste meediatöötajate vastu suunatud ähvardustele ja vägivaldale, sealhulgas seoses varasemate juhtumitega, ning nõuab, et ametivõimud hoiduksid mis tahes verbaalsetest rünnakutest või põhjendamatu poliitilisest survest sõltumatule meediale ja ajakirjanikele; toonitab, et on vaja üle vaadata ajakirjaniku Duško Jovanovići mõrva uurimine ja kaasata väliseksperte, et tagada täielik ja tõhus uurimine;

34. nõuab tungivalt, et Montenegro viiks kooskõlas ELi ja rahvusvaheliste standarditega käesoleva aasta lõpuks läbi kauaoodatud rahva ja eluruumide loenduse; eeldab, et see viiakse läbi avatud ja läbipaistval viisil ilma mis tahes poliitilise sekkumiseta, ning et selle käigus loendatakse nõuetekohaselt kõiki tunnustatud rahvusvähemusi, ilma et nad peaks kartma lubamatut mõjutamist või kohtu alla andmist;
35. väljendab heameelt riigi paljurahvuselise identiteedi üle ning nõuab kõigi keelte, kultuuripärandi, kohalike kogukondade ja rahvusvähemuste traditsioonide edasist edendamist ja austamist; peab kahetsusväärseks asjaolu, et ühiskondlik polariseerumine ja lõhed on süvenenud; rõhutab vajadust kaitsta kõigi rahvusvähemuste õigusi, sh nende poliitilisi, sotsiaalseid ja majanduslikke õigusi, ning nõuab sellega seoses institutsiooniliste ja õigusraamistike tugevdamist, kohaldamist ja rakendamist, sealhulgas uut diskrimineerimisvastast seadust; kutsub ametiasutusi üles süsteemse ja tõhusa institutsionaalse lähenemisviisi kaudu võitlema läbipõimunud diskrimineerimisega, millega vähemused silmitsi seisavad;
36. kutsub Montenegrot üles tugevdama jõupingutusi, et tagada vähemuskeelte mittediskrimineeriv kasutamine hariduses ning riigi- ja kohalike väljaannete selleks ettenähtud avaldamisruumis; rõhutab rahvusvähemuste võrdse esindatuse tähtsust meedias, kohtusüsteemis, õiguskaitseasutustes ja avalikes asutustes; rõhutab vajadust kaitsta kõigi rahvusvähemuste poliitilisi õigusi;
37. peab kahetsusväärseks, et ühiskonna kõige haavatavamad rühmad (sealhulgas romad ja egiptlased, puuetega isikud ja LGBTIQ+ inimesed) puutuvad järjest enam kokku diskrimineerimise, vaenukõne ja vaenukuritegudega; kutsub Montenegrot üles tugevdama meetmeid vaenukõne, sotsiaalse tõrjumise ja diskrimineerimise vastu ning parandama haavatavate rühmade juurdepääsu õiguskaitsele, töökohtadele, eluasemele ja tervishoiule; tuletab meelde vajadust rakendada täielikult ja tõhusalt 2021–2025. aasta strateegiat romade ja egiptlaste kaasamiseks; taunib LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud kasvavat vägivalda ja vaenukõnet, ning kutsub Montenegrot üles võtma vastu asjakohaseid õigusakte, et täielikult kaitsta nende õigusi, sealhulgas rakendada täielikult samasooliste inimeste partnerluse seadust;
38. rõhutab Kotori lahe mitmerahvuselist identiteeti; rõhutab, et Montenegro Euroopa väljavaade on tihedalt põimunud vähemuste kaitse ja kultuuripärandiga; kutsub Montenegro ametivõime üles hoidma ja kaitsma riigi mitmerahvuselist olemust, sh Kotori lahe horvaadi kogukonna traditsioone ja kultuuripärandit; tunneb heameelt, et viimastel valimistel valiti Montenegro parlamenti horvaadi vähemuse esindaja;
39. tunneb muret naiste tapmise, avaliku naistevihkamise, soolise vägivalda ja lastevastase vägivalda juhtumite arvu järsu kasvu pärast; on jätkuvalt mures naiste vastu suunatud seksismi pärast poliitikas ja avalikus elus ning peab kahetsusväärseks, et naistevastane

vägivald takistab naiste osalemist poliitilises elus; tunneb muret, et naissoost parlamendiliikmete arv väheneb;

40. nõuab tungivalt, et Montenegro rakendaks Istanbuli konventsiooni standardeid, suurendaks üldsuse teadlikkust, ning tagaks selliste kuritegude nõuetekohase uurimise ja nende toimepanijate vastutusele võtmise; kutsub Montenegrot üles tegema lõpu kõigile diskrimineerimise vormidele, tegelema ühiskonnas sügavalt juurdunud diskrimineeriva käitumisega, parandama õiguskaitse kättesaadavust ning tagama paremad järelmeetmed ja õiguste jõustamise koduvägivallaga seotud menetlustes, samuti tõhustama perversivallaga ennetamist ja kaitset selle eest ning toetama ohvrite tugisüsteeme; kutsub Montenegrot üles looma korrapäraseid järelevalvemehhanisme, et jälgida pereõiguse süsteemide tõhusust koduvägivalla ohvrite jaoks, ning võtma kasutusele järelevalvemehhanismid, et hinnata pereõiguse poliitika ja menetluste mõju tõrjutud naiste rühmadele;
41. väljendab muret, et edasimineku koduvägivalla eest kaitsmise seaduse kohta muudatusettepanekute esitamise protsessis on olnud aeglane, ning et esineb huvide konflikt; märgib, et riigiprokurör, keda kahtlustatakse koduvägivallas, delegeeriti riigiprokuratuuri poolt justiitsministeeriumi seaduse muudatusettepanekute töörühma;
42. peab kahetsusväärseks, et jätkuvalt esineb puuetega inimeste diskrimineerimist; avaldab kahetsust vastuolude üle riikliku õiguse ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni vahel; nõuab strateegiate tulemuslikku rakendamist, et kõrvaldada lüngad puuetega inimeste õiguste kaitsmisel kõigis sektorites ja poliitikavaldkondades, sealhulgas tervishoius, tööturul ning haldus- ja kohtumenetlustes; väljendab heameelt asjaolu üle, et praegu toimub riikliku puuetega inimeste kindlaksmääramise süsteemi reformimine; toonitab tungivat vajadust deinstitutionaliseerimise strateegia järele;
43. märgib murelikult, et kodanikuühiskonna kriitika ja kaasava konsulteerimise ja läbipaistvuse puudumisest tingitud poliitiliste erimeelsuste õhkkonnas allkirjastati Serbia õigeusu kirikuga põhimõtteline kokkulepe; on mures õigeusu kiriku katsete pärast riikides nagu Serbia ja Montenegro ülistada Venemaad kui nn traditsiooniliste perversväärtuste kaitsjat ning tugevdada riigi ja kiriku vahelisi suhteid;
44. rõhutab, et toimivates demokraatlikes riikides on kodanikuühiskonna organisatsioonidel keskne roll; kutsub Montenegro ametivõime üles kaasama kodanikuühiskonda koos sõltumatute ekspertide ja kohalike sidusrühmadega paremini oluliste õigusaktide väljatöötamise, eelkõige reformidesse, mis on seotud ELi reformikava ja ühinemisprotsessiga üldisemalt, tugevdades riigiasutuste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahelist koostööd ja konsultatsioonimehhanisme; märgib, et kehtestatud on kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamise reeglid, aga ainult mõned ministeeriumid on teinud üleskutseid nendele organisatsioonidele toetuste andmiseks; võtab murega teadmiseks mõne kodanikuühiskonna organisatsiooni sobimatud teod; kutsub Montenegro ametivõime üles tagama, et kodanikuühiskonna organisatsioonid toimiksid kooskõlas demokraatlike standardite ja ELi väärtustega; märgib sellega seoses, et kui kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamine oleks täiesti läbipaistev, aitaks see oluliselt kaasa suurema läbipaistvuse tagamisele; mõistab hukka riigiametnike verbaalsed rünnakud kodanikuühiskonna organisatsioonide vastu;

45. kutsub Montenegrot üles rakendama kiiremas korras ja täies ulatuses inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise, ÜRO piinamisvastase komitee ning piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee soovitusi eesmärgiga võidelda karistamatusega riigis; nõuab sellega seoses tungivalt, et Montenegro keelaks hagi aegumise piinamise ja muude väärkohtlemise kuriteovormide puhul ning muudaks piinamise määratlust vastavalt ÜRO piinamisvastasele konventsioonile; kutsub ametiasutusi üles tagama politsei vägivalda ja kinnipeetavate piinamise juhtumite kiire ja tõhusa uurimise ning tagama, et kuriteo toimepanijad tuuakse kohtu ette; nõuab, et isikud, keda süüdistatakse piinamises, tuleb enne uurimist ametikohalt viivitamata eemaldada, ning et süüdimõistmise korral määrataks neile tegude raskusele vastavad karistused;
46. tõdeb, et on allkirjastatud uuendatud leping ELi ja Montenegro vahel seoses operatiivse piirihaldusalase koostööga Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga (Frontex), mis jõustus ajutiselt 1. juulil 2023; julgustab arendama edasist koostööd Montenegro ja Frontexi vahel, et tugevdada piirihaldust, toetada varjupaigamenetlusi, võidelda smugeldamise vastu ja muuta tagasivõtuprotsess tõhusamaks;

Leppimine, piirkondlik koostöö ja heanaaberlikud suhted

47. võtab teadmiseks Montenegro aktiivse osalemise piirkondlikus koostöös ning rõhutab, kui oluline on tegeleda ühiste probleemidega, edendada heanaaberlikke suhteid ning edendada piirkondlikku stabiilsust ja arengut; kiidab Montenegrot vähemuste õiguste austamise ja piirkondlikes suhetes positiivse rolli võtmise eest ning julgustab teda suurendama lepituspüüdlusi ja otsima varasematele vaidlustele lahendusi;
48. rõhutab, kui oluline on kõigile kuuele Lääne-Balkani riigile vastuvõetav kaasav majanduskoostöö, millega luuakse koostöö aladel, kus neil kõigil on võrdsed võimalused, ning mis soodustab ELi normide ja *acquis'* põhjalikumalt järgimist; tuletab sellega seoses meelde oma kõhklusi avatud Balkani algatuse suhtes, ja märgib Montenegro osalemist juunis ja septembris toimunud tippkohtumistel vaatlejana;
49. tunneb heameelt hiljuti Berliini protsessi raames saavutatud kokkulepete üle, mis käsitlevad liikumisvabadust isikutunnistuse alusel, kõrgharidustunnistuste tunnustamist ning arstide, hambaarstide ja arhitektide kutsekvalifikatsiooni tunnustamist; nõuab nende kiiret vastuvõtmist ja rakendamist ja tunnustab nende ratifitseerimist Montenegro valitsuse poolt; rõhutab, kui tähtis on täielikult ära kasutada kõik olemasolevad piirkondlikud ja valitsusvahelised algatused, eelkõige Aadria mere ja Joonia mere algatuse, Kesk-Euroopa algatuse, ELi Aadria ja Joonia mere piirkonna strateegia ning Berliini protsessi, ja toonitab nende vaheliste sünergiate loomise tähtsust;
50. soovib tungivalt Montenegrol suurendada jõupingutusi, et tuvastada ja menetleda sõjakuritegusid ja nende ülistamist ning määrata nende eest karistused, selgitades ühtlasi välja kadunud isikute saatuse; kutsub Montenegrot üles kõiki sõjakuritegude süüdistusi aktiivselt uurima ning tõstatama ülemuse vastutuse ning kaasaaitamise küsimusi; nõuab selles kontekstis piirkondlikku koostööd sõjakuritegudes süüdistatavate isikute uurimisel ja nende eest vastutusele võtmisel; avaldab Montenegrole tunnustust, et riik teeb Sarajevo deklaratsiooni protsessi raames jätkuvalt koostööd; julgustab ametiasutusi kooskõlas rahvusvahelise humanitaarõiguse ja riikliku õigusega vaatama üle vanu ja

menetlemata juhtumeid, ning tagama, et kõik ohvrid ja nende pereliikmed saavad oma kannatuste eest õiguskaitset ja/või haldushüvitist; peab kahetsusväärseks, et paljudel on jätkuvalt mitmeid majandusliku ja sotsiaalse integreerumise ning heaoluga seotud probleeme;

51. tunneb muret laiali saadetud Montenegro parlamendi poolt veteranide ja puuetega inimeste kaitset käsitleva seaduse vastuvõtmise pärast, milles nähakse valikuliselt ette sõja tsiviilohvrite kategooria ja nende õigus rahalisele hüvitusele, olenemata sellest, et seadus pole veel jõustunud;
52. kutsub Montenegrot üles täitma sätteid, mis käsitlevad endise Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi õigusjärglust, eriti seoses sõjaväe varadega;
53. nõuab Montenegrolt ja tema naabritelt konkreetsete meetmete võtmist, et ELiga ühinemise protsessi käigus võimalikult vara, konstruktiivselt ja heanaaberlikult lahendada pikaajalised kahepoolsed vaidlused, sealhulgas Serbia ja Horvaatiaga lahendamata küsimused piirimärgistuse osas; julgustab edendama piiriüleseid algatusi, sealhulgas ELi kaasrahastatud Serbia ja Montenegro vahelist piiriülest koostööprogrammi;
54. kordab üleskutset avada Jugoslaavia endiste vabariikidega seotud arhiivid ja teha kättesaadavaks endise Jugoslaavia salateenistuse ja Jugoslaavia armee salateenistuse toimikud, et võimaldada kommunismiajastu kuritegusid põhjalikult uurida ja lahendada;

Sotsiaal-majanduslikud reformid

55. märgib rahuloluga, et 2023. aasta esimeses kvartalis on teatatud eelarveülejärgist ning 2024. aastaks on prognoositud majanduskasvu; väljendab heameelt, et inflatsioon on aeglustunud, kuid märgib, et see on endiselt Euroopas üks kõrgemaid;
56. julgustab Montenegrot vastavalt maailmapanga soovitudele muutma oma majanduskasvu strateegiat, et suurendada tootlikkust ja inimkapitali ning vastavalt Maailmapanga nõuannetele kiirendada lähenemist ELile, et sellest saaksid kasu kõik ühiskonnarühmad, sealhulgas marginaliseeritud ja haavatavad rühmad; kordab vajadust suuremate avaliku sektori investeeringute järele haridussüsteemis kestliku sotsiaalse ja majandusliku arengu nimel;
57. märgib, et Montenegro valitsemissektori võlg on vähenenud, kuid on endiselt väga mures võlga kaasnevate haavatavuste pärast; kutsub Montenegrot üles astuma täiendavaid samme riigi rahanduse jätkusuutlikumaks muutmiseks ja võtma meetmeid varimajanduse vähendamiseks;
58. kutsub Montenegrot üles parandama oma eelarvepoliitikat, et ühildada oma riigivõlgade tase ELi stabiilsuse ja kasvu paktis seatud eesmärgiga, tagades, et need ei ületaks 60 % SKPst; nõuab tungivalt, et Montenegro tugevdaks oma välisinvesteeringute taustauuringumehhanismi, et suurendada majanduslikku turvalisust, ennetada poliitilist sekkumist ja tegeleda halva valitsemistava küsimustega; rõhutab, kui oluline on parandada Montenegro ekspordi kestlikkust ning vähendada liigset tuginemist kaevandustööstustele, näiteks vasemaagi ja tooralumiiniumi kaevandamisele;

59. märgib, et Montenegro avalik võlg välisriikide finantsasutuste ja ettevõtete ees on suurenenud, mida saab kasutada vahendina riigi välispoliitiliste otsuste mõjutamiseks, eelkõige seoses Hiinaga; märgib Hiina suurenenud huvi investeerida algatuse „Üks võond, üks tee“ raames Lääne-Balkani riikidesse ja Montenegro transporditaristu projektidesse; märgib murega, et ühe Hiina konsortsiumiga on allkirjastatud vastastikuse mõistmise memorandum Budvat ja Tivati ühendava kiirtee rajamiseks, pidades meeles, et Montenegrol on Hiina ees varasem võlg, nimelt 1 miljardi USA dollari suurune laen Bar-Boljare maantee ehitamiseks; kutsub ametivõime üles vähendama majanduslikku sõltuvust Hiinast ja väljendab heameelt hiljutiste jõupingutuste üle, mida on tehtud selle eelarvealase haavatavuse vähendamiseks; kutsub Montenegrot üles jätkuvalt rakendama Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava ja ELi algatust Global Gateway, et leida taristuprojektide rahastamiseks keskkonnahoidlikumad ja läbipaistvad alternatiivid;
60. kutsub Montenegro ametiasutusi üles võtma täiendavaid meetmeid digiteenuste rakendamiseks mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks, seadma esikohale tehingutega seotud elektrooniliste teenuste väljatöötamise ja rakendama digiteerimise strateegiat haridussüsteemis; tunnistab haridusse ja kutseharidusse investeerimise olulisust noorte tööpuudusega tegelemiseks ning majanduskasvu ja sotsiaalse sidususe edendamiseks Montenegros;
61. väljendab heameelt Montenegro otsuse üle lõpetada 31. detsembril 2022 investoritele kodakondsuse andmise kava; märgib, et 2019. kuni 2022. aastal anti enam kui 70 % sellistest passidest Vene Föderatsiooni kodanikele; kutsub ametivõime üles vaatama läbi oma varasemad otsused, eelkõige võttes arvesse Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu; rõhutab turvalisuse, korrupsiooni ja rahapesuga seotud ohte, mis võivad selliste kavadega kaasneda; rõhutab lisaks, et Montenegro peab oma viisapoliitika viima tihedamalt kooskõlla ELi viisapoliitikaga;
62. julgustab Montenegrot kasutama parimal võimalikul viisil ära IPA III ja Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava, sealhulgas Lääne-Balkani investeerimisraamistiku, Lääne-Balkani noortegarantii ja Erasmus+ programmide raames eraldatud ELi vahendeid; rõhutab, et kooskõlas IPA III tingimuslikkusega tuleb märkimisväärse tagasimineku või pideva edusammude puudumise tõttu põhivaldkondades rahastust kohandada või see peatada;
63. kutsub ELi ja Lääne-Balkani riike üles looma raamistiku tulemuslikuks koostööks Euroopa Prokuratuuriga; kutsub komisjoni üles sõlmima vajalikud õiguslikud ja poliitilised kokkulepped, et laiendada Euroopa Prokuratuuri jurisdiktsiooni EL vahenditele, mis on määratud Montenegrole kui kandidaatriigile; julgustab Lääne-Balkani riike sõlmima kiiresti Euroopa Prokuratuuriga kahepoolsed koostöölepingud, et hõlbustada tihedat koostööd ja süüdistuste esitamist ELi vahendite väärkasutamise eest, sealhulgas riiklike kontaktametnike Euroopa Prokuratuuri lähetamise kaudu;
64. kordab oma üleskutset, et komisjon rakendaks Euroopa Kontrollikoja eriaruande 01/2022 soovitusi, kohandades seeläbi oma õigusriigiga seotud investeeringuid Lääne-Balkani riikides, sealhulgas Montenegros;

Energeetika, keskkond, elurikkus, kestlik areng ja ühenduvus

65. väljendab heameelt komisjoni energiatoetuse paketi üle Lääne-Balkani riikidele ja rõhutab eriolukorra tugipaketi vahendite määramise olulisust, et leevendada energiakriisi mõju ja toetada Montenegro üleminekut energiatõhusale ja taastuvenergiail põhinevale majandusele kooskõlas kavaga „REPowerEU“;
66. tunneb heameelt järgmise päeva energiaturu avamise üle Montenegro energiabörsil, mis muudab turu likviidsemaks ja läbipaistvamaks, mis on kasulik nii tarbijatele kui ka tootjatele ning tagab õiglased hinnad, turvalisema ja usaldusväärsema varustuse ning suurema taastuvenergiaallikate integreerimise; kutsub Montenegrot üles paremini integreerima ELi liikmesriikide energiaturgudega ja kiirendama energiatõhususe meetmete rakendamist koos taastuvenergia kasutuselevõtu hõlbustamisega, et loobuda fossiilkütustest;
67. kutsub Montenegrot üles kiirendama üleminekut kestlikule energiale kooskõlas Pariisi kokkuleppe ja ELi CO₂ heite vähendamise eesmärkidega; rõhutab, et kõik uued taastuvenergia projektid peavad olema kooskõlas ELi kontsessioonide, riigiabi ja keskkonna valdkonna õigustikuga; kutsub ametivõime üles kiiremini looma Montenegro üldplaneeringut, mis tuleks välja töötada avaliku huvi alusel ja läbipaistval viisil, ning see peaks kohalduma kõigile uutele energiaprojektidele; rõhutab vajadust tõhusalt üle võtta ja rakendada läbivaadatud paketti „Puhas energia kõikidele eurooplastele“; väljendab sügavat muret tööstusheiteid käsitlevas seaduses tehtud muudatuste pärast, millele järgnes loa andmine Pljevlja söekütteil töötava soojuselektrijaama töös hoidmiseks, hoolimata käimasolevast rikkumismenetlustest, mille energiaühenduse sekretariaat oli algatanud seoses suurte põletusseadmete direktiivi rikkumisega vastavalt energiaühenduse asutamislepingule; kutsub Montenegrot üles seda viivitamata heastama; märgib jaama ökoloogilise rekonstrueerimise alustamist, mille maksumus on 70 miljonit eurot;
68. märgib, et Montenegro ja USA kirjutasid alla vastastikuse mõistmise memorandumile, ning et samas käivad ettevalmistused Bari sadamasse veeldatud maagaasi terminali rajamiseks; eeldab, et Montenegro võtab kohustuse mitmekesistada energiavarustust ja suurendada energiajulgeolekut;
69. kutsub Montenegrot üles kiirendama sidusa ja usaldusväärse riikliku energia- ja kliimakava väljatöötamist ja vastuvõtmist kooskõlas ELi kliima- ja energiapoliitika raamistikuga; julgustab Montenegrot võtma vastu muudatusi seadusse, mis käsitleb kaitset kliimamuutuste negatiivse mõju eest; kutsub Montenegrot üles parandama jäätmekäitlustavasid ja kaitsma vee kvaliteeti;
70. rõhutab Montenegro taristuinvesteeringute tähtsust, et järgida ELi keskkonnamõju hindamise direktiivi standardeid ja austada ELi riigihangete ja riigiabi reegleid; tunneb sügavat kahetsust, et Bar-Boljare kiirtee ehitamine kahjustab Tara jõe vesikonna biosfääri kaitseala ja Durmitori rahvusparki, mis kuulub UNESCO maailmapärandi nimekirja; kordab oma üleskutset Montenegrole rakendada jõesängi taaslustamise meetmed ja tähelepanelikult jälgida transporditaristu ehitamise keskkonnamõju;
71. kordab oma üleskutset Montenegrole võtta kiireloomulisi meetmeid kaitsealade tõhusaks kaitsmiseks ja ergutab jätkama võimalike Natura 2000 alade kindlaksmääramist; rõhutab loodusdirektiivi ning veepoliitika raamdirektiivi järgimise

vajadust uute investeeringute tegemisel, mis võivad mõjutada potentsiaalseid Natura 2000 või Emeraldi võrgustiku alasid, sealhulgas Shkodëri järve, Sinjajevinat, Komarnicat jt, või põhjustada veekogude seisundi halvenemist; jagab Montenegro kodanike ja kodanikuaktivistide väljendatud tõsist muret, et hüdroelektrijaama tammi ehitamine võib pöördumatult kahjustada Komarnica jõe kanjoni, ning kutsub ametivõime üles viima läbi üksikasjalik tasuvusanalüüs selle elujõulisuse kohta;

72. ergutab Montenegrot hoogustama meetmeid jahipidamise ja kalapüügiga seotud institutsionaalsete ja seadusandlike reformide kohta, pöörates erilist tähelepanu kaitsealadele ning kaitsealustele liikidele; nõuab selle taustal tungival, et Montenegro ametivõimud jõustaksid mõjusad, hoiatavad ja proportsionaalsed karistused kõigi keskkonnaalaste õigusrikkumiste eest ning juuriksid selles sektoris välja korrupsiooni;

73. väljendab heameelt Tirana tippkohtumise kokkuleppe üle, milles käsitletakse rändluskulude vähendamist ELi ja Lääne-Balkani riikide vahel alates 1. oktoobrist 2023, et need seejärel täielikult kaotada; väljendab heameelt 3. mail 2023 saavutatud kokkuleppe üle 38 ELi ja Lääne-Balkani telekommunikatsioonivõrgu operaatori vahel rändlustasude vähendamiseks; kutsub ametiasutusi, erasektori osalejaid ja kõiki sidusrühmi üles hõlbustama kokkulepitud eesmärkide saavutamist, et saavutada andmevahetuse rändlustasude oluline vähendamine;

o

o o

74. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon Euroopa Ülemkogu eesistujale, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Montenegro presidendile, valitsusele ja parlamendile.

SELETUSKIRI

Montenegro pikaajalist pühendumust tulevasele ELi liikmelisusele toetab avalikkuse vankumatu kõrge toetus. Viimastel aastatel on ELi peamiste reformide edenemist pidurdanud suured poliitilised pinged ja polariseerumine, mis tipnesid sügava poliitilise ja institutsioonilise kriisiga riigis. Praegu on oluline viia kiiresti lõpule ELi-meelsete ametiasutuste moodustamine, et nad saaksid alustada konstruktiivset dialoogi ja teha olulisi edusamme Montenegro liikumisel ELi suunas. Eelkõige tähendab see keskse tähtsusega reformide edendamist, eelkõige seoses õigusriigi põhimõttega, et liikuda järgmiste läbirääkimispeatükkide sulgemise suunas.

TEAVE VASTUVÕTMISE KOHTA VASTUTAVAS KOMISJONIS

Vastuvõtmise kuupäev	20.9.2023						
Lõpphääletuse tulemus	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 100px;">+:</td> <td style="text-align: right;">51</td> </tr> <tr> <td>-:</td> <td style="text-align: right;">3</td> </tr> <tr> <td>0:</td> <td style="text-align: right;">3</td> </tr> </table>	+:	51	-:	3	0:	3
+:	51						
-:	3						
0:	3						
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Alviina Alametsä, Alexander Alexandrov Yordanov, Traian Bănescu, Anna Bonfrisco, Reinhard Bütikofer, Włodzimierz Cimoszewicz, Katalin Cseh, Michael Gahler, Giorgos Georgiou, Sunčana Glavak, Raphaël Glucksmann, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Dietmar Köster, Andrius Kubilius, David Lega, Miriam Lexmann, Nathalie Loiseau, Leopoldo López Gil, Antonio López-Istúriz White, Thierry Mariani, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Sven Mikser, Alessandra Moretti, Javier Nart, Matjaž Nemec, Demetris Papadakis, Kostas Papadakis, Tonino Picula, Manu Pineda, Thijs Reuten, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Mounir Satouri, Andreas Schieder, Jordi Solé, Hermann Tertsch, Hilde Vautmans, Anders Vistisen, Viola von Cramon-Taubadel, Thomas Waitz, Isabel Wiseler-Lima, Željana Zovko						
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed	Vladimír Bilčík, Angel Dzhambazki, Andrey Kovatchev, Georgios Kyrtos, Carina Ohlsson, Juozas Olekas, Nikos Papandreou, Mick Wallace, Javier Zarzalejos						
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed (art 209 lg 7)	Gheorghe Falcă, Dace Melbārde, Jan-Christoph Oetjen, Juan Ignacio Zoido Álvarez						

NIMELINE LÖPPHÄÄLETUS VASTUTAVAS KOMISJONIS

51	+
ECR	Angel Dzhambazki, Hermann Tertsch
ID	Anna Bonfrisco
PPE	Alexander Alexandrov Yordanov, Traian Băsescu, Vladimír Bilčík, Gheorghe Falcă, Michael Gahler, Sunčana Glavak, Andrey Kovatchev, Andrius Kubilius, David Lega, Miriam Lexmann, Leopoldo López Gil, Antonio López-Istúriz White, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Dace Melbārde, Isabel Wiseler-Lima, Javier Zarzalejos, Juan Ignacio Zoido Álvarez, Željana Zovko
Renew	Katalin Cseh, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Georgios Kyrtzos, Nathalie Loiseau, Javier Nart, Jan-Christoph Oetjen, Hilde Vautmans
S&D	Włodzimierz Cimoszewicz, Raphaël Glucksmann, Dietmar Köster, Sven Mikser, Alessandra Moretti, Matjaž Nemeč, Carina Ohlsson, Juozas Olekas, Demetris Papadakis, Nikos Papandreou, Tonino Picula, Thijs Reuten, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Andreas Schieder
Verts/ALE	Alviina Alametsä, Reinhard Bütikofer, Mounir Satouri, Jordi Solé, Viola von Cramon-Taubadel, Thomas Waitz

3	-
ID	Thierry Mariani, Anders Vistisen
NI	Kostas Papadakis

3	0
The Left	Giorgos Georgiou, Manu Pineda, Mick Wallace

Kasutatud tähised:

+ : poolt

- : vastu

0 : erapooletu